Uniunea Europeană – către un serviciu de informații european?

Gabriela TRANCIUC
Serviciul Român de Informații
e-mail: **gtranciuc@dcti.ro**

Abstract

Intelligence and security services, as main institutions that ensure strategic knowledge for decision makers, can capitalise on the cooperation with, the experience and expertise of the international partners in order to improve and enhance their analytical capacity, early warning and foresight. European and Euro-Atlantic organisations provide a multilateral framework for dialogue, consultations and cooperation on security issues, and their potential can be developed by extended information sharing, based on the comprarative advantages of each organisation.

The European Union is such an organisation, that developed in time intelligence dedicated structures to back up EU decision making, especially in crisis situations. If there is consensus on the necessity to cooperate on intelligence issues, shaping a common intelligence policy, with its subsequent tools, is still contentious, and the perspective of implementing such an initiative remains remote.

Keywords: intelligence, security, cooperation, policy, decision making, European Union

1. Introducere

Mediul de securitate actual se află în continuă schimbare şi prezintă surse de ameninţare şi insecuritate complexe, interdependente, difuze şi volatile. Niciun stat, în asigurarea securităţii naţionale, nu poate miza pe secluziune teritorială şi izolare. În protejarea intereselor şi valorilor naţionale, statele nu pot exclude certitudinea interconectării dimensiunilor externă şi internă a securităţii şi necesitatea cooperării şi a dezvoltării unor soluţii eficiente, prin solidaritate.

Serviciile de informaţii şi de securitate, în calitate de principale instituţii care asigură cunoaşterea strategică pentru factorii de decizie ai unui stat, pot valorifica, prin cooperare, experienţa, expertiza, capabilităţile

partenerilor internaționali, ceea ce poate contribui la consolidarea capacității proprii de analiză şi avertizare strategică. Organizațiile europene şi euroatlantice oferă un cadru multilateral de consultări, dialog şi cooperare pe probleme de securitate, iar potențialul acesteia poate fi consolidat, prin îmbunătățirea schimbului analitic şi asigurarea sinergiei civil-militare, luând în considerare avantajele comparative ale fiecărei organizații.

Uniunea Europeană este o astfel de organizație, care a dezvoltat în timp structuri dedicate de intelligence pentru sprijinirea procesului decizional european, în special în situații în care se impune un răspuns al UE la crize. Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona (Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene - TFEU), care aduce la nivelul Uniunii atât transformări structurale (noi instituții), cât şi funcționale (noi concepte, atribuții, procese), se constată la nivelul UE sporirea presiunii pentru furnizarea de produse de intelligence de calitate şi în timp real. Ca urmare, creşte presiunea spre o mai bună ancorare a serviciilor de informații ale statelor membre în cadrul european.

În acest context, în diverse medii (academice, politice etc.) este dezbătută problematica dezvoltării unui serviciu de informații al UE, această idee nefiind complet respinsă de oficialii europeni. Dacă există un consens al statelor europene asupra necesității cooperării în domeniul intelligence, controversele privind dezvoltarea unei „politici comune de intelligence”[1], cu instrumentele sale subsecvente, nu au fost încă depăşite, iar perspectiva acceptării acestei inițiative de către majoritatea statelor membre rămâne îndepărtată.

Pornind de la schimbările instituționale comunitare pe care Tratatul de la Lisabona le aduce, cu implicații asupra cooperării cu serviciile europene de informații şi securitate, această lucrare îşi propune să analizeze argumentele care susțin sau pun sub semnul întrebării necesitatea creării unui serviciu de informații european în sens clasic, concluzionând că Uniunea Europeană nu ar trebui să vizeze implementarea unei astfel de inițiative, ci să urmărească dezvoltarea unei capacități solide de analiză strategică şi avertizare timpurie care să ofere fundamentul informativ pentru procesul decizional la nivel comunitar.

[1] Baker, Charles, *The Search for a European Intelligence Policy,* http://www.fas.org/irp/eprint/baker.html

2. Evoluții instituționale comunitare post-Lisabona

Odată cu crearea Politicii Europene de Securitate şi Apărare – PESA (1999), UE a dezvoltat structuri şi procese de intelligence care gestionează informațiile oferite de statele membre prin intermediul serviciilor civile (către Centrul de Situații – SITCEN[2]) şi militare (către Statul Major al UE, Direcția Intelligence – Dir Intell EUMS). Momente cheie în dezvoltarea acestor structuri au fost: integrarea în SITCEN a experților detaşați din serviciile de securitate care au adus o expertiză valoroasă în domeniul terorismului (2005); consolidarea cooperării dintre SITCEN şi Dir Intell EUMS, prin crearea unor grupuri mixte de analiză (Single Intelligence Analysis Capacity, 2007); întărirea capacității de sprijin în procesul de planificare pentru misiunile şi operațiile PESA (2008)[3].

Accentul în cadrul UE este plasat pe schimbul de informații şi analize strategice, pe termen lung, cu funcție de alertă timpurie. Nu a fost prevăzut ca UE să dispună de o capacitate independentă de colectare a informațiilor în sensul clasic (HUMINT sau SIGINT). Singura capacitate de colectare de care dispune UE este Centrul Satelitar (EUSC)[4], precum şi utilizarea informațiilor din surse deschise.

Procesele şi structurile de intelligence UE au suferit modificări importante în special în contextul implementării Tratatului de la Lisabona. Intrarea în vigoare a acestui tratat (1 decembrie 2009[5]) a schimbat perspectiva instituțională comunitară, generând implicații pentru organizarea şi funcționarea organismelor europene, atribuțiile acestora şi, implicit, a mecanismelor decizionale, cu relevanță asupra intereselor statelor membre.

Prevederile Tratatului nu afectează în mod direct activitatea serviciilor de informații, securitatea rămânând responsabilitatea exclusivă a

---

[2] Centrul a funcționat până în 2011 în cadrul Secretariatului Consiliului UE, ca departament de analiză şi evaluare a posibilelor surse de amenințare la adresa Uniunii Europene.

[3] Eisl, Gunter, „Analiza strategică a informațiilor ca instrument al politicii externe. Spre un serviciu de informații al UE?", conferință la Academia Diplomatică Europeană, 2 mai 2011, Bruxelles.

[4] Centrul nu dispune de capabilități tehnice proprii (sateliți), informațiile fiind obținute prin contractare sau prin cooperare cu statele membre, avantajele centrului constând în expertiza şi analizele pe care le poate pune la dispoziția structurilor UE şi a statelor membre.

[5] Uniunea Europeană, *The Treaty at a Glance,* http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_en.htm

statelor membre (conform art. 4.2 TFEU[6]), dar anumite modificări pot influența procesul de schimb de informații atât în cadrul UE, cât şi în relația cu serviciile secrete europene.

2.1. Modificări structurale

Noul tratat al UE prevede unificarea pilonului I (Comunitatea Europeană) cu pilonul al III-lea (Cooperarea polițienească şi judiciară în materie penală, cunoscut ca JAI)[7] şi crearea unor noi instituții de execuție (structuri permanente) şi de decizie (comitete)[8].

Noul Tratat prevede renunțarea la sistemul preşedinției semestriale rotative la nivelul Consiliului European (CE) şi înlocuirea acestui sistem, prin crearea unor poziții de rang înalt: preşedintele (permanent) Consiliului European[9] şi **Înaltul Reprezentant al UE pentru afaceri externe şi politica de securitate** (asimilabil unui „ministru de externe al UE")[10].

În sprijinul activității Înaltului Reprezentant a fost creat **Serviciul European pentru Acțiune Externă (SEAE)**, operațional din ianuarie 2011. Un serviciu autonom în termeni de buget şi personal (care provine de la Secretariatul General al Consiliului UE/SecGen, Comisia Europeană/COM şi prin contribuții naționale temporare ale statelor membre), acesta include pe lângă directoratele generale, împărțite pe spații geografice (*geographical desks*), birouri tematice şi pe problematici multilaterale (*multilateral and thematic desks*), Statul Major al UE, alături de structuri care asigură capacitatea de planificare, conducere a operațiilor civile şi de gestionare a crizelor, precum şi **Centrul de Situații (SITCEN)** – considerat în prezent singurul punct de intrare al produselor de intelligence în instituțiile UE[11].

---

[6] Uniunea Europeană, *The treaty of Lisbon,* http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm

[7] asupra cărora deciziile sunt adoptate prin majoritate calificată, procedura unanimității fiind menținută doar la nivelul pilonului II – Politica Externă şi de Securitate Comună/PESC.

[8] Deşi Tratatul cuprinde mai multe modificări, prezenta lucrare nu va face referire decât la aspectele relevante pentru tema aleasă.

[9] cu un mandat de doi ani şi jumătate, ales prin procedura majorității calificate de către CE, având posibilitatea de a fi reales o singură dată. Pentru această poziție a fost ales fostul premier belgian, Herman van Rompuy.

[10] care deține şi funcția de vicepreşedinte al Comisiei Europene (COM), numit de CE, cu acordul Preşedintelui COM şi aprobarea Parlamentului European. Pentru această funcție a fost desemnată baroneasa Catherin Ashton (Marea Britanie).

[11] O'Sullivan, David, *Setting Up the EEAS,* IIEA, Dublin, 14 ianuarie 2011, http://www.eeas.europa.eu/speeches/2011_1201_dos_iiea_en.pdf

Rolul SITCEN, care nu dispune de capacitate proprie de culegere de informații, este de a monitoriza permanent situația internațională, de a transmite alerte timpurii şi de a oferi informații utile pentru gestionarea crizelor, precum şi de a elabora analize strategice şi evaluări ale situațiilor de criză pe baza tuturor tipurilor de informații (civile şi militare – materiale analitice, imagini satelitare – EUSC, OSINT, rapoarte diplomatice, rapoarte ale reprezentanților sau misiunilor UE, operații PESA, agenții europene – Europol, Frontex, institute de cercetare)[12].

Constituirea SEAE, din perspectiva sprijinirii Înaltului Reprezentant în activitatea de politică externă a UE, implică sporirea cerințelor de intelligence, inclusiv prin integrarea resurselor statelor membre.

SITCEN poate fi considerat un „UE intelligence analysis hub", iar în vederea întăririi acestui rol va trebui să-şi orienteze responsabilitățile pe câştigarea şi menținerea încrederii serviciilor de informații ale statelor membre, creşterea credibilității prin reacții rapide la situații de interes pentru UE, precum şi constituirea unei rețele cât mai largi de analişti. De asemenea, o componentă esențială a activității SITCEN o reprezintă crearea unei punți de legătură între serviciile interne şi externe.

Transformarea **Europol** în agenție europeană cu buget comunitar (începând din ianuarie 2010) a determinat creşterea rolului acesteia la nivel comunitar, mai ales în ceea ce priveşte schimbul de informații.

Europol deține un rol esențial în sprijinirea eforturilor statelor membre de combatere a terorismului şi a criminalității organizate. Agenția deține atât o componentă operațională importantă, cu baze de date extinse, precum şi o componentă analitică semnificativă pe domeniul contraterorismului şi al criminalității organizate[13].

Prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Europol devine principala agenție de aplicare a legii UE şi deținătorul principal de informații referitoare la infracțiuni (*criminal information*). Europol a dobândit treptat competențe sporite în domeniul intelligence, inițial resursele informaționale provenind din surse deschise (OSINT). Este de aşteptat ca Europol să continue „presiunile" în direcția colectării de informații şi intelligence (cu precădere *criminal intelligence*), dar, în mod predictibil, acestea vor viza şi dimensiunea prevenirii şi combaterii

[12] Cross, Maia K. Davis, *EU Intelligence Sharing and the Joint Situation Center: A Glass Half-Full,* 2011 Meeting of the European Union Studies Association, 3-5 martie 2011, http://www.euce.org/eusa/2011/papers/3a_cross.pdf

[13] Uniunea Europeană, Europol – http://europol.europa.eu

terorismului, cel puțin a infracțiunilor conexe terorismului, ceea ce va pune în dificultate cooperarea cu serviciile de informații care nu au atribuții de aplicare a legii.

În ceea ce priveşte structurile de decizie ale UE a fost înființat un nou comitet pentru securitate internă – **COSI**. Deşi încă insuficient conturate, responsabilitățile COSI includ exercitarea controlului, respectiv a coordonării activităților relevante pentru realizarea securității interne a spațiului comunitar. Articolul referitor la constituirea acestui comitet este formulat de o manieră evazivă ("*Un comitet permanent va fi înființat în cadrul Consiliului pentru a asigura că cooperarea operativă în domeniul securității interne este promovată şi întărită în cadrul Uniunii. …va facilita coordonarea activităților autorităților competente din cadrul statelor membre"*- Art. 71 TFEU), iar ambiguitea conceptului de „securitate internă" ridică probleme pentru activitatea de informații pentru securitate, în condițiile în care acest concept se poate referi şi la „securitatea națională" (în dezacord cu art. 4.2 al TFEU).

2.2. Modificări conceptuale

Dezvoltarea noilor amenințări care nu mai cunosc granițe au determinat în cadrul UE nu numai transformări ale arhitecturii instituționale, dar şi promovarea unui cadru strategic şi conceptual nou. Se resimte tot mai accentuat nevoia consolidării cooperării în vederea combaterii amenințărilor transfrontaliere (în special terorismul) la nivel comunitar. Alături de documentele strategice deja existente (Strategia de Securitate Europeană, Programul Stockholm), a fost finalizată **Strategia de Securitate Internă**.

Noul concept de „**securitate internă**" a generat controverse, având în vedere ambiguitatea termenului. Nu este clar dacă acesta se referă la „securitatea internă a UE" şi/sau la „securitatea internă, respectiv națională a statelor membre" şi dacă există – în viziunea comunitară – o diferență între cele două concepte. Deşi Tratatul de la Lisabona oferă asigurări asupra gestionării exclusive a securității naționale de către statele membre, nu există o definiție clară a termenului de „securitate internă" în documentele oficiale ale UE. De exemplu, securitatea internă s-ar putea referi la situațiile în care un atac terorist sau alte tipuri de amenințări afectează simultan mai multe state europene şi induce provocări cu impact transfrontalier (transporturi aeriene, comunicații etc.), impunând reacții unitare (decizii, politici, legislație europeană) la nivelul UE. Definirea acestui concept este importantă din perspectiva activității serviciilor de informații, în special a celei operaționale, care trebuie să rămână în afara ariei de interes comunitare.

Prevederile Tratatului de la Lisabona nu au adus însă suplețe arhitecturii instituționale a UE şi nici nu a facilitat eficiența procesului de luare a deciziei, ceea ce poate afecta încrederea serviciilor de informații în relevanța UE. Pentru a răspunde acestor deficiențe, în prezent se încearcă în cadrul UE o abordare coordonată şi coerentă între **dimensiunea internă şi externă a securității** (practic coordonarea eforturilor structurilor europene cu responsabilități în acest domeniu), precum şi asigurarea unei cooperări consolidate civil-militare (**sinergia civil-militară**) pe schimbul de informații şi intelligence în cadrul UE (în termeni de expertiză, proceduri pentru stabilirea priorităților informative, resurse financiare, instrumente IT, baze de date integrate).

3. Cooperarea structurilor europene cu serviciile de informații şi de securitate

Noua realitate a mediului internațional, precum şi evoluțiile din cadrul Uniunii Europene confirmă ideea potrivit căreia este nevoie de o mai bună sinergie între diversele instituții comunitare cu atribuții în domeniul securității, alături de întărirea legăturii dintre acestea şi serviciile naționale ale statelor membre. Dacă necesitatea cooperării cu serviciile este agreată la nivelul UE, prioritățile agențiilor de securitate nu coincid în totalitate cu cele comunitare, ceea ce generează dezbateri privind utilitatea dezvoltării unui serviciu european de informații sau consolidarea cooperării cu serviciile de informații, prin creşterea încrederii şi dialog.

Deşi există dificultăți în asigurarea unui proces coerent în schimbul de informații la nivelul UE, avantajele nu pot fi excluse, iar pe baza unei analize comparative a acestora trebuie găsite soluții de optimizare a cooperării în domeniul intelligence, prin stabilirea coerentă a priorităților la nivelul UE în consultare cu statele membre, prin flexibilizarea fluxului infomațional şi a procesului de decizie la nivel comunitar, precum şi consolidarea capacității de analiză strategică şi de avertizare timpurie.

3.1. Dificultățile cooperării

Restructurarea instituțiilor europene existente sau crearea altora noi în urma adoptării Tratatului de la Lisabona determină asumarea unor obiective ambițioase a acestora pentru a-şi confirma statutul şi utilitatea, precum şi restabilirea priorităților informative, ceea ce generează anumite presiuni asupra serviciilor de informații. Nu trebuie ignorat faptul că adesea serviciile sunt suprasolicitate în plan intern şi nu dispun mereu de resursele necesare pentru a răspunde şi cerințelor UE.

În plus, serviciile secrete au propriile priorități naționale şi răspund în primul rând în fața autorităților naționale. În acest sens, la nivelul serviciilor europene este susținută o independență de raportare la instituțiile UE, serviciile trebuind să se detaşeze de birocrația transnațională de la Bruxelles, care solicită adesea prea mult resursele serviciilor de informații.

O altă explicație constă în faptul că societatea civilă pretinde o eficiență totală a serviciilor de informații şi nu va accepta în niciun caz drept scuză faptul că acestea din urmă s-au supus unor exigențe birocratice la nivel european.

De asemenea, birocrația complicată a UE, cu structuri multiple, proceduri greoaie şi mecanisme de decizie şi de reacție puțin eficiente în situații de criză poate impieta asupra motivării serviciilor de a transmite informații utile.

În acelaşi timp, organizațiile tind să nu aibă încredere decât în propriile analize, astfel, pe baza informațiilor transmise de statele membre, sunt elaborate alte documente care reflectă viziunea proprie a structurii respective, ceea ce ia mult timp şi poate întârzia răspunsul la situații de criză[14], cu implicații şi asupra pierderii interesului serviciilor de intelligence de a mai asigura contribuții.

Este recunoscută reticența serviciilor statelor membre de a oferi UE informații din surse secrete, datorită relevanței acestora asupra securității naționale, care este interpretată ca un atribut exclusiv al statelor membre. De asemenea, nu se doreşte o „subordonare" a serviciilor de către structurile europene, ci menținerea suveranității acestora, în special în contextul noilor dezvoltări conform cărora Parlamentul European este tot mai interesat de activitatea de informații[15]. Toate serviciile de informații din statele membre

[14] Nomikos, John M., *European Intelligence Cooperation Beyond the Nation State: A Prerequisite for Common Foreign and Security Policy (CFSP),* 26.03.2006, http://www.worldsecuritynetwork.com/showArticle3.cfm?article_id=12992

[15] În 30 martie 2011, a avut loc în Parlamentul European o audiere privind "Viitorul procesului de intelligence UE şi securitatea internă", la care au participat oficiali UE (şeful SITCEN, reprezentanți ai Comisiei Europene), reprezentanți ai serviciilor de informații ai statelor membre (Austria) sau ai instituțiilor de aplicare a legii (Germania, Spania), precum şi reprezentanți ai mediului academic (http://www.eppgroup.eu/Press/peve11/eve015_en.asp). De asemenea, în octombrie 2010, Parlamentul European a comandat centrului DCAF din Elveția un studiu privind modalitățile în care se asigură controlul parlamentar al serviciilor de informații europene (http://www.dcaf.ch/dcaf/projects/about?id=128453).

răspund în fața parlamentelor naționale şi ca urmare nu este necesar un control suplimentar din partea Parlamentului European.

În acelaşi timp, serviciile sunt interesate în primul rând de cooperarea operațională, care este realizată în cadrul altor formate multilaterale (precum Clubul de la Berna, Grupul privind Contraterorismul - CTG[16]), care asigură un schimb de informații mult mai rapid şi eficient.

Deşi regula terței părți (o informație nu este divulgată unei terțe părți fără acordul originatorului) guvernează cooperarea în domeniul intelligence şi la nivel comunitar, unele servicii pot pune sub semnul întrebării capacitatea UE de a proteja informațiile şi implementarea eficientă a măsurilor de securitate (în special în cazul noilor structuri).

3.2. Avantajele cooperării

Tratatul de la Lisabona prevede că responsabilitatea asigurării securității naționale rămâne atribut suveran al statelor membre, însă UE este chemată să adauge valoare, acolo unde este posibil, acestor demersuri. Este recunoscut că serviciile de informații se subordonează exclusiv decidenților naționali, dar amenințările teroriste au implicații transnaționale (libertatea de deplasare şi a transporturilor, inexistența controalelor la frontiere), iar contracararea trebuie să se facă într-o manieră coordonată la nivel european. Nu poate fi contestată nevoia structurilor UE (exemplu: COM, SITCEN) de a beneficia de sprijinul statelor membre prin furnizarea de evaluări de risc, care să fundamenteze politicile şi deciziile în domeniul contraterorismului. A crescut preocuparea structurilor UE (inclusiv a COM) pentru îmbunătățirea coordonării eforturilor comune în domeniul securității, prin valorificarea resurselor structurilor europene (SITCEN, Europol, COM – DG Home) în elaborarea evaluărilor de risc, alături de analize din partea statelor membre. Structurile UE nu au nevoie de informații tactice, ci de elemente strategice (spre exemplu, nu sunt necesare informații despre cine foloseşte Internetul în scopul radicalizării, ci despre modalitățile în care acesta este folosit). În elaborarea documentelor strategice care să susțină procesele decizionale la nivel comunitar, cu implicații în plan național, este

[16] Walsh, James Igoe, *Intelligence Sharing in the European Union: Institutions Are Not Enough,* în „The International Politics of Intelligence Sharing", Columbia University Press, 2010, pp.88-110

necesară consolidarea cooperării între structurile europene şi serviciile de informaţii, pe bază de încredere şi dialog.

Pe de altă parte, luând în considerare rolul UE în gestionarea crizelor, informaţiile secrete (*hard core intelligence*) sunt esenţiale pe timp de criză, mai ales când informaţiile din surse deschise sunt cvasi-inexistente. Acest schimb de informaţii este util şi din perspectiva statelor membre care au interesul ca situaţiile de criză cu efecte transfrontaliere să fie rezolvate prin solidaritate. În acest sens, necesitatea gestionării dezvoltărilor securitare cu impact asupra securităţii naţionale încurajează cooperarea şi schimbul de informaţii între UE şi serviciile de informaţii, alături de interesul de a dezvolta sisteme de prevenire, alertă timpurie şi gestionare a crizelor, pe baza produselor de intelligence.

În acelaşi timp, nu poate fi ignorată relevanţa surselor deschise[17], care elimină dificultăţile cooperării legate de sensibilitatea informaţiilor şi protecţia informaţiilor clasificate. Avantajele incontestabile oferite de mediile publice, prin rapiditate de accesare şi partajare, costuri reduse, neexpunere la risc, atrag interesul pentru dezvoltarea unor sisteme de avertizare timpurie, având la bază analiza acestor surse deschise. Multiplicarea ameninţărilor, a surselor şi volumul semnificativ de informaţii necesită consolidarea cooperării în domeniul intelligence, inclusiv în cadru multilateral, respectiv UE. Pe fondul intensificării demersurilor UE de dezvoltare a capacităţii de avertizare timpurie, prin intermediul schimbului de informaţii din surse deschise, serviciile pot beneficia la rândul lor de instrumentele şi produsele UE (baze de date, programe de finanţare pentru proiecte).

În perspectivă, reticenţele agenţiilor de informaţii de a coopera cu structurile europene din cauza birocraţiei excesive ar putea fi îndepărtate prin implementarea unor sisteme mai eficiente de coordonare şi luare a deciziilor.

În acelaşi timp, serviciile nu pot ignora faptul că deciziile la nivel comunitar au implicaţii asupra securităţii naţionale şi din această perspectivă, trebuie să fie la curent cu dezvoltările în cadrul UE (politici, legislaţie, schimbări de proceduri, restructurări). Acest deziderat poate fi atins prin cooperare, dialog sau prin reprezentarea efectivă a serviciilor în cadrul structurilor europene.

---

[17] Podolski, Antoni, *European Intelligence Cooperation: A Failing Part of the CFSP and ESDP?,* EuroFuture Journal, pp.44-47, martie 2005, Paris, Franţa.

4. Către un serviciu de informații european?

În mediul academic şi în cadrul comunității europene, pe fondul creşterii presiunii în direcția furnizării de produse de intelligence de calitate şi în timp real pentru sprijinirea procesului decizional european, s-au intensificat dezbaterile privind oportunitatea creării unui serviciu de informații al UE. În pofida argumentelor în favoarea unui astfel de demers, explicat adesea dintr-o perspectivă neorealistă, conform căreia UE poate deveni un actor important pe plan global numai prin dezvoltarea capabilităților de intelligence[18], perspectiva acceptării acestei propuneri de majoritatea statelor membre UE rămâne îndepărtată.

În primul rând, statele membre au viziuni diferite asupra modului de organizare a unei comunități de intelligence, ceea ce ar îngreuna consensul asupra constituirii unei astfel de instituții la nivel european. În acelaşi timp, interesele de securitate diferite ale statelor membre ar împieta asupra procesului de stabilire a priorităților informative.

Totodată, serviciile exprimă preferința pentru cooperarea bilaterală, datorită cerințelor operaționale, riscul scurgerii informațiilor fiind redus în această formulă. Deşi amenințările asimetrice şi necesitatea combaterii lor au condus şi la dezvoltarea dimensiunii multilaterale a cooperării între servicii, se remarcă interesul serviciilor de informații de a menține sau consolida formatele existente, care dispun de reguli de securitate clare, sisteme de comunicații sigure şi asigură un schimb de informații eficient (precum Clubul de la Berna).

Crearea unui serviciu de informații al UE nu ar reprezenta o adevărată valoare adăugată, deoarece eforturile nu ar fi justificate – informația secretă are o „viață" limitată şi prezintă aceleaşi probleme de corectitudine (*reliability*).

De asemenea, deşi unii experți[19] susțin oportunitatea creării unui serviciu autonom de informații al UE, explicând că existența unei singure structuri europene ar fi mai eficientă decât sistemul actual care presupune apelul la servicii multiple din cele 27 de state membre, valoarea adăugată

[18] Villadsen, Ole R., *Prospects for a European Common Intelligence Policy,* Center for the Study of Intelligence, CIA Library, 2000, https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/summer00/art07.html şi Politi, Alessandro, *Why Is a European Intelligence Policy Necessary?,* în "Towards a European Intelligence Policy", Chaillot Papers, 34, decembrie 1998, Institute for Security Studies.
[19] Eisl, Gunther, *loc. cit.*

a sistemului actual este dată de calitatea produselor, eficiența fluxului informațional şi capacitatea de fuzionare a informațiilor din surse diferite.

UE ar trebui să-şi consolideze structurile / expertiza / mecanismele existente şi să se orienteze mai degrabă pe prognoză pe termen lung şi pe analiză informațiilor din surse deschise (mult mai uşor de accesat)[20]. De asemenea, UE nu ar trebui să vizeze dezvoltarea de capacități de intelligence, ci mecanisme europene de reacție la amenințări transfrontaliere şi crize europene. UE are nevoie de evaluări de risc şi nu de informații tactice pentru a-şi orienta procesele de decizie. În acelaşi timp, ar fi utilă dezvoltarea capacității de avertizare timpurie, pe baza unor priorități şi obiective bine definite. Informațiile din surse deschise reprezintă doar o componentă a resurselor de care dispune UE (pe lângă rapoartele misiunilor PSAC[21], din partea delegațiilor UE, ale agenților etc.). În acelaşi timp, la nivelul UE nu există un mecanism pentru colectarea tuturor informațiilor relevante şi analizarea acestora. În perspectivă, eforturile UE ar putea fi concentrate pe constituirea unui astfel de mecanism în cadrul unui centru de fuziune a informațiilor (*fusion center*)[22].

În condițiile în care mentalitatea diferitelor instituții europene în domeniul securității este insulară, fiecare dezvoltându-şi propria filosofie şi rațiune de a exista, eforturile la nivel comunitar ar trebui concentrate nu pe crearea unui organism de securitate al UE, ci pe consolidarea instituțiilor existente, prin creşterea cooperării şi a încrederii[23]. Acest obiectiv trebuie dublat de încurajarea cooperării cu serviciile de informații şi securitate din statele membre.

Cooperarea cu comunitățile de intelligence europene poate urma, de asemenea, două modele de partajare a informațiilor care nu se exclud reciproc: (1) stabilirea unor centre naționale (*hubs*) conectate prin intermediul UE; (2) utilizarea mai eficientă a organismelor UE care desfăşoară activități de intelligence. [24]

---

[20] Schumann, Frederik, "Rolul intelligence-ului pe bază de surse deschise în alerta timpurie", conferință la Institul European de Relații Internaționale, 3 mai 2011, Bruxelles.

[21] În urma adoptării Tratatului de la Lisabona, Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) a devenit Politica de Securitate şi Apărare Comună (PSAC).

[22] Montanaro, Lucia, „Analiza strategică a informațiilor ca instrument al politicii externe. Spre un serviciu de informații al UE?", conferință la Academia Diplomatică Europeană, 2 mai 2011, Bruxelles.

[23] Van Germert, Wil, *Could Europe Do Better on Pooling Intelligence,* SDA Roundtable Report, Security and Defence Agenda, 26 octombrie 2009, Bruxelles.

[24] Muller Wille, Bjorn, *Could Europe Do Better on Pooling Intelligence,* SDA Roundtable Report, Security and Defence Agenda, 26 octombrie 2009, Bruxelles.

Înființarea unei agenții europene de intelligence, deşi dotată cu resursele necesare, nu reprezintă garanția funcționării eficiente a acesteia, existând pericolul ca aceasta să nu livreze rezultatele aşteptate, creând aşteptări care nu pot fi atinse.

5. Concluzii

UE este o organizație care oferă cadrul pentru dezvoltarea cooperării în domeniul intelligence, deținând structurile executive şi de decizie, procedurile şi instrumentele care pot asigura eficiența acestui proces. În condițiile în care securitatea rămâne un atribut exclusiv al statelor membre (concepție care nu va fi depăşită prea curând), iar cooperarea în domeniul intelligence este limitată în funcție de interesul şi prioritățile statelor membre, eforturile comunitare trebuie să se concentreze pe evaluări strategice, analiză de risc şi prognoză, coordonarea demersurilor de gestionare a amenințărilor şi crizelor transfrontaliere, cu impact asupra mai multor state membre, prin elaborarea de strategii pe termen scurt şi lung. De asemenea, accentul poate fi plasat pe crearea unui nou sistem de gestionare / fuzionare a informațiilor, având ca obiectiv optimizarea proceselor şi sporirea calității produselor de intelligence la nivel european.

Actualele dezvoltări şi retorica UE privind necesitatea consolidării cooperării cu serviciile de informații şi securitate naționale nu ar trebui interpretate neapărat ca o intenție a UE de a crea un serviciu de informații european, în sens clasic, ci mai degrabă ca un obiectiv de construire a unei capacități solide de analiză strategică care să ofere fundamentul informativ pentru procesul decizional la nivel comunitar.

Bibliografie

1. Baker, Charles, *The Search for a European Intelligence Policy,* http://www.fas.org/irp/eprint/baker.html.

2. Cross, Maia K. Davis, *EU Intelligence Sharing and the Joint Situation Center: A Glass Half-Full,* 2011 Meeting of the European Union Studies Association, 3-5 martie 2011, http://www.euce.org/eusa/2011/papers/3a_cross.pdf.

3. Muller Wille, Bjorn, Could Europe Do Better on Pooling Intelligence, SDA Roundtable Report, Security and Defence Agenda, 26 octombrie 2009, Bruxelles.

4. Nomikos, John M., European Intelligence Cooperation Beyond the Nation State: A Prerequisite for Common Foreign and Security Policy (CFSP), 26.03.2006, http://www.worldsecuritynetwork.com/showArticle3.cfm?article_id=12992.

5. O'Sullivan, David, *Setting Up the EEAS,* IIEA, Dublin, 14 ianuarie 2011, http://www.eeas.europa.eu/speeches/2011_1201_dos_iiea_en.pdf.

6. Podolski, Antoni, *European Intelligence Cooperation: A Failing Part of the CFSP and ESDP?,* EuroFuture Journal, pp.44-47, martie 2005, Paris, Franța.

7. Politi, Alessandro, *Why Is a European Intelligence Policy Necessary?,* în "Towards a European Intelligence Policy", Chaillot Papers, 34, decembrie 1998, Institute for Security Studies.

8. Van Germert, Wil, *Could Europe Do Better on Pooling Intelligence,* SDA Roundtable Report, Security and Defence Agenda, 26 octombrie 2009, Bruxelles.

9. Villadsen, Ole R., *Prospects for a European Common Intelligence Policy,* Center for the Study of Intelligence, CIA Library, 2000, https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-ublications/csi-studies/studies/summer00/art07.html.

10. Walsh, James Igoe, *Intelligence Sharing in the European Union: Institutions Are Not Enough,* în „The International Politics of Intelligence Sharing", Columbia University Press, 2010, pp. 88-110.